

Subject Area
Psychological
Counseling and
Guidance

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 105
PP: 4369-4381

Arrival
13 November 2022
Published
31 December 2022
Article ID Number
67041
Article Serial Number
29

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/8/sssj.67041>

How to Cite This Article
Candemir, G. & Can, G.
(2022). "Bütünsel ve
Popüler Bir Yaklaşım:
Pozitif Gençlik Gelişimi"
International Social
Sciences Studies Journal,
(e-ISSN:2587-1587)
Vol:8, Issue:105;
pp:4369-4381

Social Sciences Studies
Journal is licensed under
a Creative Commons
Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

Bütünsel ve Popüler Bir Yaklaşım: Pozitif Gençlik Gelişimi¹

A Holistic and Popular Approach: Positive Youth Development

Gülşah Candemir¹ Gürhan Can²

¹ Dr., MEB, Osmaniye, Türkiye

² Prof. Dr., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Gaziantep, Türkiye

ÖZET

Dijital dünyanın ve sanal yaşamın hızla yaşama entegre olmasıyla birlikte gençlerimiz ve ergenlerimiz hızla değişimler yaşayarak çağın bazı gerçekleriyle karşı karşıya kalmaktadır. 21. yüzyılda genç nüfusa, sorun niteliğinde olan davranışlar gösterme olasılıklarını azaltmak için daha fazla olumlu yönde yaşamsal-gelişimsel deneyimler kazanmaları açısından fırsatlar sunulması, becerilerinin geliştirilmesi, içinde bulundukları gelişim çağına uygun bir rota çizmeleri, sosyal-duygusal yeterlilikler, ruh sağlığı açısından önem arz etmektedir. Sadece vatandaşlık yaşamının ve sosyal bütünlüğün kalitesini korumak için değil, aynı zamanda çocukların ve gençlerin sağlıklı, üretken ve özerk yetişkinlere dönüşmesini sağlamak için de yaşam becerileri önemlidir. Gençliği "yönetilmesi gereken problemler" şeklinde gören eksiklik yaklaşımından, "geliştirilecek kaynaklar" olarak gören pozitif bir gençlik geliştirme perspektifine geçildiğinde; yetişkinliğe başarılı bir geçiş, yalnızca uyuşturucu, alkol, erken cinsel deneyim, şiddet ve diğer riskli davranışlardan uzak durmaktan çok daha fazlasını gerektirmektedir. POZGEL (Pozitif Gençlik Gelişimi); pozitif psikoloji hareketine dayanan, eksiklik ve yetersizlik yerine bireylerin yeteneklerine, güç kaynaklarına, beceri ve potansiyellerine odaklanan bütünsel bir yaklaşımdır. Gençlerin, riskli davranışlardan kaçınmasının yanı sıra, üretken ve mutlu yetişkin yaşamları sürdürebilmeleri adına da birçok olumlu nitelik, beceri, yetkinlikle donatılmasını gerektirmektedir. Bu derlemede, POZGEL hakkında bilgi, ana unsurları ve temel bileşenleri, modelleri, POZGEL programları ve bu yaklaşımın gençlerdeki riskli davranışlar bağlamında değerlendirilmesi sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Psikoloji, Pozitif Gençlik Gelişimi, Yaşam Becerileri, Riskli Davranışlar, Gençlik

ABSTRACT

With the rapid integration of the digital world and virtual life into life, our youth and adolescents experience rapid changes and face some realities of the age. As we become a traumatic country, our youth and adolescents face multiple challenges. In the 21st century, it is important for the young population to be provided with opportunities to gain more positive life-developmental experiences in order to reduce their probability of displaying problematic behaviors, to develop their skills, to draw a route suitable for their developmental age, social-emotional competencies, and mental health. Life skills are important not only to maintain the quality of civic life and social cohesion, but also to enable children and young people to develop into healthy, productive and autonomous adults. Moving from a deficiency approach that sees youth as "problems to be managed" to a positive youth development perspective that sees them as "resources to be developed"; Successful transition to adulthood requires more than just abstaining from drugs, alcohol, early sexual experience, violence and other risky behaviors. Positive Youth Development; it is a holistic approach based on the positive psychology movement, focusing on the talents, power sources, skills and potentials of individuals instead of lack and inadequacy. In addition to avoiding risky behaviors, young people need to be equipped with many positive qualities, skills and competencies in order to lead productive and happy adult lives. In this review, information about Positive Youth Development, its main elements and components, models, programs and the evaluation of this approach in the context of risky behaviors in young people are presented.

Keywords: Psychology, Positive Youth Development, Life skills, Risky behaviours, Youth

1. GİRİŞ

Sorun merkezli gençlik vizyonuna göre gençlik tehlikelerle dolu bir evre; gençler de, kendilerine, başkalarına ve çevresine zarar vermeden önce düzeltilmesi gereken "potansiyel sorunlar" (Damon, 2004), "yönetilmesi gereken problemler" (Roth ve Brooks Gunn, 2003) olarak görülmüştür. Eksiklik ve sorunlara dayalı bu yaklaşım, 20.yüzyılda önemli ölçüde gelişimsel teorilere ve sosyal politikaya egemen olmuştur (Butts, Mayer ve Ruth, 2005). Olumlu gelişme, çoğu zaman sorunların olmaması veya azalması anlamına gelmiştir (Bowers, Li, vd., 2010). Yani, gençliğin yapmadığı şeylere bağlı olup, kötü şeylerin yokluğu olumlu işleyişin kanıtıydı. Tedaviye, sadece bozuk olanı onarmaktan ibaretti. Oysa tedavi sadece bozuk olanın onarımı değil, aynı zamanda en iyi olanı beslemektir.

Genel olarak patolojiye odaklanma, kişinin yapabileceklerini ve potansiyellerini açıklayamamış (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000); hümanistik yaklaşım ile bireye bakış açısı değişim göstererek güçlü yanlara odaklanan, bireyi güçlendirmeyi hedefleyen "pozitif psikoloji" akımı ortaya çıkmıştır (Özbay, 2017). POZGEL de tarihsel olarak bu akıma dayanmaktadır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra, psikoloji alanındaki araştırmacı ve uygulayıcılar, daha çok akıl hastalığını onarma üzerine dikkatlerini yoğunlaştırmıştır. Eksiklikleri gidermeye dayanan bu yaklaşımın ardından, Seligman (2002), pozitif psikoloji yaklaşımına öncülük ederek, psikolojinin sadece hastalık veya sağlığı kapsamadığını; bunun yanı sıra çalışma, eğitim, oyun, aşk ve büyümeyi de kapsadığını ifade etmiştir.

¹ Bu araştırma birinci yazarın doktora tezinden oluşturulmuştur.

Dolayısıyla pozitif psikoloji, "bozuk olanı onarmak"tan çok bireylerle toplumların gelişimine yardımcı olacak güçler ve nitelikler oluşturmaya odaklanmaktadır. Gençlerin güçlü yönlerine, bireyin gelişiminin esnekliğine ve dayanıklılığa olan ilgi, POZGEL kavramının gelişimini teşvik etmiştir (Lerner, Lerner ve Benson, 2011).

Pittman (1999), gençlik çalışmalarındaki paradigmayı "eksiklikleri önlemek ve düzeltmek"ten "sağlıklı, üretken bir yetişkinlikle sonuçlanan tüm inançları, davranışları, bilgileri, nitelikleri ve becerileri oluşturma ve besleme"ye doğru kayan bir paradigmaya öncülük eder. Zararı azaltmaktan varlık inşa etmeye doğru kayan söz konusu bu paradigma, genç ve yetişkin ilişkilerini desteklemektedir ve gençler için yetenek kazandıran etkinlik ve fırsatları teşvik etmektedir (Roth ve Brooks-Gunn, 2003; Lerner, Lerner, Almerigi vd., 2005).

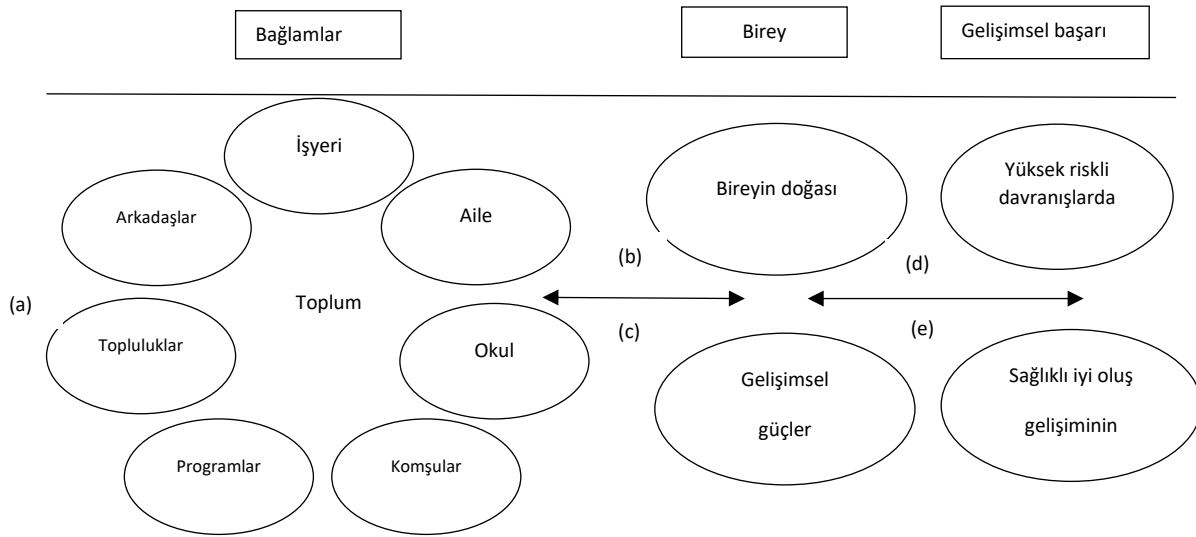
"Eksikliğe dayalı yaklaşım"da, eksiklik dili kullanılırken, "POZGEL yaklaşımı" olarak adlandırılan yaklaşım gençlerin varlıklarına, potansiyellerine, becerilerine (Lerner ve Benson, 2003) ve onları beslemeye odaklanmaktadır (Damon, 2004). POZGEL'i gelişimsel psikopatolojiyle karşılaştıran Larson (2000) da, POZGEL'in "işlerin nasıl yolunda gittiği" ile ilgili olduğunu, gelişimsel psikopatolojininse "işlerin nasıl ters gittiği" üzerine odaklandığını öne sürmektedir.

POZGEL yaklaşımı da patolojiye odaklanmaktansa, gençlerin güçlü yanlarına, güç kaynaklarına, potansiyellerine vurgu yaparak, gençlerin üretkenliği için ihtiyaç duydukları farklı gelişimsel yeterlilikleri teşvik eder. Bu yaklaşıma göre onlar değişimin yaratıcılarıdır. Elbette POZGEL kavramının benimsenmesi, psikopatolojilerin önemli olmadığı anlamına gelmez. Gençlerin sorunlarına ve eksikliklerine bakmanın yanı sıra, aynı zamanda yeterlilikleri ve potansiyellerini de incelemek önemlidir. Bütün genç bireylerin olumlu gelişimsel değişim potansiyeli olduğu varsayımına dayanan bu yaklaşım (Lerner, Brown ve Kier, 2005); gençlerin "bozuk, psikososyal onarıma gereksinimi olan, yönetilmesi gereken problemler" şeklindeki bakışını, "geliştirilecek kaynaklar" biçiminde daha olumlu bir gençlik imajıyla değiştirmiştir (Larson, 2000; Roth ve Brooks-Gunn, 2003; Lerner, 2005).

Problem odaklı yaklaşımlar, her ne kadar bazı sorunları azaltmada, tedavi etmede faydalı olsa da gençleri sağlıklı, tatmin edici ve üretken bir yaşama hazırlamada yetersiz kalırlar. Güce dayalı yaklaşımlar ise, yalnızca bazı sorunları önleme veya azaltmakla kalmayıp, yaşamdaki zorluların üstesinden gelebilen, iyi, doyurucu bir yaşamın tadını çıkarabilen ahlaklı, sağlıklı mutlu insanlar var ederek daha fazla yarar sağlayabilirler (Park, 2009).

Bütüncül bakış açısı, pozitif psikolojiye dayanan POZGEL'in temelini oluşturmaktadır. Genç bireylerin fiziksel, kişisel, sosyal, duygusal, entelektüel, ruhsal gelişimini de dikkate alarak bütüncül bir yaklaşımı savunur. POZGEL'e göre müdahaleler; bireysel seçim, kültür ve değerler göz önünde bulundurularak yürütülmelidir. Gelişimi biçimlendiren başka bir etken de genç bireylerin aile, mahalle, toplumsal ve kültürel bağlamlardaki etkileşimleridir (Bowers, Geldhof vd., 2015). Her genç, uygun ve farklılaştırılmış destekler sağlandığında olumlu gelişme potansiyeline ve kapasitesine sahip olur. Ekolojik sistemler yaklaşımı (Bronfenbrenner, 1999) ile örtüşen gelişimsel, sistemik bakış açısına sahip POZGEL de gençlerin yaşamlarındaki dış desteklerin gerekli olduğunun altını çizer (Özbay, 2017). Gencin gelişimi için karşılıklı destek alanları ve sosyal çevresini, bu çevreyle bağlantıları, etkileyen başka sistemleri, kültürel yapıyı önemser (Özbay 2013).

POZGEL'deki temel fikirleri gösteren Şekil 1'de (a) "gelişimsel bağlamları" (yerler, ortamlar, ekolojiler ve destek, fırsat ve kaynak yaratma potansiyeli olan ilişkiler); (b), doğuştan gelen büyüme ve gelişme kapasitesine vurgu yapan "çocuğun doğası"nı; (c), "gelişimsel güçlü yönleri"; (d), "yüksek riskli davranışların azaltılması"nı ve (e) "gelişiminin teşviki"ni temsil eder. Çift yönlü oklar, POZGEL'in son açıklamalarında öne çıkan kişi-ekoloji etkileşimlerinin dinamik doğasını göstermektedir (Lerner, 2004).

Şekil 1. Temel Pozitif Gençlik Gelişimi Yapıları

Kaynak: Benson, Scales vd., 2006, s. 896

Gençlerin yetkinlik ve güçlü yanlarına odaklanılması, POZGEL programlarının temel bileşenleri arasındadır ve olumlu ilişkiler, gençlerin gelişiminin önemli bir boyutudur (Lerner, 2005). Bazı iyi tasarlanmış programların kısa vadeli olumlu etkileri olsa da; gençlerin programlarda değil ailelerde, mahallelerde, okullarda büyüdüğünü hatırlamak önemlidir. Besleyici ilişkilerin, terapötik etkisi olabilmektedir ve bireylerin gerçekten var olduğunu anlamalarına yardımcı olabilmektedir. Bulgular, ebeveynlerin etkisinin gençlik gelişimi üzerindeki etkileri şekillendirdiğini ve güçlendirdiğini göstermektedir (Larson, Richards vd., 1996). Öte yandan kaliteli yetişkin-çocuk etkileşimleri için daha az zamanı olan aileler; zararlı akran, medya ve toplum etkileriyle mücadelede güçlük çekmektedirler (Weissberg, Kumpfer ve Seligman, 2003). Ailenin yanı sıra; akranlar, okul, kültür ve toplumla olan bağların kalitesi, sağlıklı bir yetişkinliğin ve pozitif gelişimin temelidir. Olumlu ilişkiler yalnızca ailede değil, gençlerin işgal ettiği tüm ortamlarda kritik öneme sahiptir. Okul, mahalleler, sosyal ağ siteleri, takımlar ve kulüpler tarafından sunulan akranlarla ilişkiler, yalnızca genci şekillendirmekle kalmaz, bununla birlikte kültürel nesneleri de şekillendirme potansiyeline sahiptir. Akranlar, öğretmenler, koçlar, okullar, çeteler, rock yıldızları, ünlüler, Facebook, Twitter, Instagram, mevcut gençlik kültürü; dünyayı tanımlayan ve neyin güzel, arzu edilir, seksi, heyecan verici, eğlenceli, iyi, takdire şayan olduğu ile ilgili standartları belirleyen insanlar ve şeylerdir.

Doğal mentorluk ilişkileri de öğretmenler, koçlar bir topluluk üyeleriyle olan ilişkilerden büyük kardeşler, teyzeler, amcalar ve diğer aile üyeleri ile olan ilişkilere kadar çeşitli ortamlarda ortaya çıkabilir. Bu tür yetişkinlerle genç ilişkileri de “gelişimsel varlıklar” olarak işlev görebilir (Benson, Scales vd., 2006). Doğal mentorların yanı sıra evcil hayvanlar bile bir gencin umut bulması için gerekli bağlantılılık duygularını sağlayabilir (Bowers, Geldhof vd., 2015).

Dayanıklı bireyler genellikle hayatında karşılaştıkları engeller veya güçlükler hakkında içgörü geliştirerek, bunların kendileri ve başkaları üzerindeki etkisini fark ederler. Bu kişiler, çok güç koşullara rağmen normal olarak gelişirler. Normal gelişimleri, genellikle önemli sosyal ilişkilerle desteklenir. Yani, dirençli bireylerin çoğu yaşamlarında en az bir önemli kişiden koşulsuz kabul görmektedir. Bir gencin yaşamında şefkatli yetişkinlerin varlığı, olumlu sonuçları destekleyen önemli bir çevresel faktördür (http://actforyouth.net/youth_development/development/research.cfm). Destekleyici ilişkiler, gelişimsel güçleri artırırken, risklere karşı koruyucu tampon görevi görmektedir (Rhodes ve Roffman, 2003). Gençler, gelişimlerini besleyen zengin ilişkilere, bağlamlara ve ekolojilere sahip olduğunda olumlu bir gelişim yörüngesi sağlanarak olumlu gelişim teşvikini daha da mümkün kılar.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. POZGEL'in Ana Unsurları ve Temel Bileşenleri

Fiziksel/psikolojik güven, uygun yapı (kontrol, denetim, sınırlar, açık-tutarlı kurallar ve beklentiler), destekleyici ilişkiler, farklılıklara rağmen sosyal bütünleşme, pozitif sosyal kurallar, yararlı olmayı ve önemsenmeyi destekleme, becerilerin geliştirilmesi, aile-okul-toplumla bütünleşme çabaları gençlerin olumlu gelişimleri için elzem bileşenler arasında yer almaktadır (Leffert, 1996). Gelişimsel sistemler teorisindeki temel ilkelerden biri, gelişim üzerindeki etkilerin çift yönlü doğasıdır. Yani, “birey kendi ontojeninin hem aktif üreticisi hem de ürünüdür” (Brandtstädter, 1998: 800).

gencin istenilen bir yaşam yörüngesinde olması daha olası; bağımlılık, suçluluk ve depresyon gibi riskli ve sorunlu davranış yörüngesinde bulunma olasılığı daha düşüktür (Pittman vd., 2001; Phelps vd., 2007).

Contribution/Katkı: POZGEL yeterli düzeylerde olduğunda gençliğin kendisine, ailesine, topluma ve daha geniş topluma olumlu katkı sağlama eğilimindedir (Bowers vd., 2010; Lewin-Bizan vd., 2010). Birey yalnızca ben merkezli amaçlar için değil, aynı zamanda başkaları için de bir şeyler yapar.

2.3. POZGEL VE 4-H Modeli

POZGEL kapsamında geliştirilen ve son dönemlerde öne çıkan 4-H (Heart-Duyuşsal alan, Head-Bilişsel alan, Hand-Katkı, Health-Sağlık) olarak adlandırılan “Yaşam Becerileri Modeli” 2002 yılında tasarlanmış ve başlatılmıştır (Lerner, Lerner vd., 2005). 4 ana boyut, 8 alt boyut (İlişki, Önemseme, Yönetme, Düşünme, Verme, Çalışma, Var olma, Yaşama) ve 35 yaşam becerisini² kapsamaktadır. Bu modelin gençleri akademik yaşamda daha başarılı, sorumlu vatandaşlık becerilerinde çok daha iyi ve sorunlu davranışları daha düşük olan gençlerdir (Lerner, Lerner ve Phelps, 2009). Bu modelin amacı, yaşam becerilerini geliştirerek gençlerin yaşamlarını olumlu bir şekilde iyileştirmektir (Kreikemeier, 2015).

4-H programı okul sonrası program ve kamp programı olmak üzere iki farklı uygulama şeklindedir. Okul sonrası programlar, deneysel, işbirlikçi öğrenme etkinliklerini kullanır; gençlerin, uzman yetişkin bireylerle etkileşim kurmasını sağlar. Böylece fiziksel-bilişsel-sosyal-duygusal ihtiyaçlarını gidermeleri için gençlere elzem olan yaşam becerileri kazandırılmaktadır. Bu programlar şehir ve kasabada yaygınken, kamp programları eyalet düzeyindedir ve gençlik merkezlerinde uygulanmaktadır (4-H Organizasyonu, 2014). ABD’deki bazı eyaletlerde Amblemi yeşil yapraklı yonca olan bu modelin çeşitli uygulamaları da vardır. “Cloverbuds/Yonca Tomurcukları”, “Cloverkids/Yonca Çocuklar”, “4-H Maceracılar”, “İlköğretim Üyeleri”, “Mini 4-H” gibi programlar 4-H uygulamalarına örnektir. Programlarla gençler kendilerini geliştirdikleri gibi ilerleyen zamanlarda başka gençlerin de gelişimine destek olmaktadır (Tomar, Büyüköztürk, Özbay vd., 2016).

Odağı yaşam becerilerini geliştirmek olan 4-H programının okula bağlılığı geliştirme ve riskli davranışlarda koruyucu olma (Lerner vd., 2006), besleyici ilişkiler geliştirme (Wright ve Weidong, 2009), iletişim (Kreikemeier, 2015), çatışma çözme (Sun ve Steward, 2007), problem çözme, kişilerarası ve sosyal beceriler (Peterson ve Seligman, 2004; Madsen vd., 2011; Kreikemeier, 2015), olumlu akran ilişkileri (Shek vd., 2010), olumlu kaynakları geliştirme (Smith vd., 2013) gibi birçok olumlu etkileri vardır. Özetle bu modelin; gençlerin olumlu, güçlü ve sağlıklı özellikler geliştirmelerinde, topluma katkı sunan bireyler olmalarında oldukça faydalı olduğu görülmektedir.

2.4. POZGEL Programları

Gençlerin güçlü yönlerine ve yetkinliklerine odaklanılması, POZGEL programlarının temel bileşenleri arasındadır (Lerner, 2005). POZGEL programlarının, eksiklik ve problem davranışları azaltmaya odaklanmak yerine öz-saygı, yeterlilik, toplum yanlısı davranış gibi varlıkları inşa edecek şekilde tasarlanmasının yanı sıra (Catalano vd., 2004; Damon, 2004); POZGEL ve önleme bilimi entegrasyonu, bu programların sadece yeterlilikler oluşturmak ve dayanıklılığı teşvik etmek için değil, aynı zamanda sağlığı tehlikeye atacak davranışların azaltılmasına da önem vermesi gerektiğini kabul eder (Roth ve Brooks-Gunn, 2003). Pekçok POZGEL programı kişisel-sosyal becerileri teşvik ederek gelecekte ortaya çıkacak problemleri önler ve eşzamanlı olarak olumlu sonuçları artırırken olumsuz sonuçları azaltır (Durlak, Taylor, Kawashima vd., 2007).

Etkili POZGEL programlarının üç temel özelliği vardır (Roth ve Brooks-Gunn, 2003; Lerner, 2004) olumlu ve sürdürülebilir yetişkin-genç ilişkileri; yaşam becerisi geliştirme etkinlikleri; değerli aile, okul, toplum faaliyetlerine gençlerin katılımı ve liderliği için fırsatlar. Etkili bir şekilde tanıtılabilmesi için bu özelliklerinin eşzamanlı ve bütüncül olarak var olması gerekmektedir.

POZGEL programlarının hedef kitlesi genellikle 4-25 yaş aralığıdır. Beacons (dezavantajlı gençleri desteklemeyi, iyi ilişkileri geliştirme ve sürdürmeyi amaçlayan), Valued Youth Program, Mobility International (engeli bulunan gençlerle bulunmayanları biraraya getirip, onlara empati yeteneği kazandırmayı hedefleyen), Self Enhancement Inc. (öğrencilerin gelişimlerini sağlama ve şiddeti önleme hizmeti veren; okul günleri ve okul sonrası iki farklı çalışma yapan), Youth Build USA (mesleki eğitimler veren), Youth as Resources (gençleri güçlendirip, güven dolu ve itina gösteren toplumlara ulaşmak için ve suç davranışları önleyici çalışmalar yapan), Community Youth

² Farklılıkları kabul etme/yönetme, çatışma çözme, işbirliği, sosyal beceriler, iletişim, başkalarına duyarlılık, empati, paylaşma, besleyici ilişkiler, amaç oluşturma, planlama/organizasyon, kayıt tutma, yılmazlık, kaynakların etkili kullanımı, öğrenmeyi öğrenme, karar verme, problem çözme, eleştirel düşünme, hizmet vermeyi öğrenme, toplumsal hizmetlere duyarlılık, liderlik, sorumlu vatandaşlık, grup çalışmalarını katkılar, iş/çalışma hayatı becerileri, takım çalışması, öz motivasyon, özsaygı, bireysel sorumluluk, karakter, duyguları yönetme, öz disiplin, kişisel güvenlik, stres yönetimi, hastalıklardan korunma, sağlıklı yaşam stili tercihleri

Services Programs (suç oranlarını düşürmek, suçlu davranışlardan uzaklaştırmayı hedefleyen), Enforcing Underage Drinking Laws Programs/EUDLP (Reşit olmayan bireylerin içki içmesi konusunda kanunları güçlendirme programı), Addiction Prevention-Substance Abuse Prevention (Sigara, alkol, madde kullanımı ve bağımlılığıyla mücadele stratejileri geliştiren) bazı POZGEL temelli programlardır (Aslan, 2014).

Geniş ölçekli bir POZGEL programlarından biri de “P.A.T.H.S. (Positive Adolescent Training through Holistic Social Programmes/ Bütünsel Sosyal Programlar aracılığıyla Pozitif Ergen Eğitimi)” projesidir. Bu proje; bağ kurma, dayanıklılık, bilişsel/duygusal/sosyal/davranışsal/ahlaki yeterlilik, kendi kaderini tayin etme, öz-yeterlilik, geleceğe yönelik inançlar (gelecekteki potansiyel hedeflerin, seçimlerin, seçeneklerin geliştirilmesi), açık ve pozitif kimlik, maneviyat (yaşamda amaç ve anlam gelişimi, umut veya daha yüksek bir güçteki inançlar), toplum yanlısı normlar, toplum yanlısı katılım için fırsatlar (program katılımcılarının gruplara olumlu katkılar yapmaları için faaliyetler ve etkinlikler tasarlama) ve olumlu davranışların tanınması gibi 15 olumlu gençlik gelişim yapısına bağlıdır. Bu projenin iki aşaması vardır. Aşama 1 Programı, programa belirli şekillerde dahil olan tüm öğrencileri (yani evrensel önleme girişimi) hedeflemektedir. Yapılandırılmış bir müfredatın kullanılması yoluyla öğrenciler, 15 olumlu gençlik gelişimi yapısı sayesinde yeterlilikleri öğrenirler. Süreçte bireylerin hem gelişimsel varlıkları hem de gelişim sorunları dikkate alınır. Öte yandan, okul sosyal hizmet hizmeti sağlayıcıları, öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarına bağlı olarak Aşama 2 Programını tasarlar ve uygular. Aşama 2 Programı, farklı psikososyal alanlarda daha fazla psikososyal ihtiyaçları olan öğrenciler için özel olarak tasarlanmıştır. Araştırmacılar damgalayıcı, ebeveyn ve öğrencilerle ilgili programa katılmaktan caydırıcı olduğu için “risk altında” terimini kullanmaktan kasıtlı olarak kaçınılmaktadırlar. Proje P.A.T.H.S. programı için bulgular, projenin Hong Kong’daki Çinli ergenler arasında olumlu gençlik gelişimini teşvik etmede başarılı ve etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, katılımcıların daha iyi olumlu gelişim gösterdiğini, madde kötüye kullanımı dâhil olmak üzere daha düşük riskli davranış seviyeleri sergilediklerini göstermiştir (Shek vd., 2010).

Riskleri azaltmanın ötesinde, iyi tasarlanmış POZGEL programları, etkileşimli, duygusal ve sosyal beceriler, yeterlilik ve sosyal ilişkiler geliştirmek için fırsatlar sunabilmektedir (Hellison vd., 2008). İncelenen 25 POZGEL programının aile, okul ve toplum ortamlarında yürütülen POZGEL müdahalelerinin, olumlu gelişmeyi teşvik etmede gerçekten etkili olduğu görülmüştür (Catalano vd., 2002). POZGEL müdahalelerinin gençlerin öz kontrolünü, kişilerarası becerilerini, problem çözme, akranları ve yetişkin ilişkilerinin kalitesini, okula bağlılıklarını ve akademik başarılarını geliştirmede başarılı olduğu bulunmuştur. 4-H kulüplerine katılan gençlerin özgüven, sosyal becerilerde yeterlilik, toplumda liderlik rollerini üstlenme olasılıkları daha yüksektir (Astroth ve Haynes, 2002). “Kişisel-sosyal yeterlilikler, öz-farkındalık, öz-yönetim, sosyal farkındalık, ilişki becerileri ve sorumlu karar verme”, programlarda sıklıkla hedeflenenler arasındadır (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning, 2003).

Özetle POZGEL programları riskli olan davranışları azaltırken; gençlerde sosyal, psikolojik ve bilişsel kaynakları ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca bu programlar birçok koruyucu etkeni de beslemekte, gençlerin deneyim ve kazanımlarıyla ilişkileri gelişimsel güç olarak görülmektedir. Genç birey, problemsiz bir dünyaya hazırlanmaz, problemlere rağmen gelişimi devam ettirilir. Bireyleri fırsatlara karşı da hazırlayan POZGEL programları, önleme programlarından daha ileri düzeyde görülmektedir.

2.5. POZGEL ile İlgili Araştırmalar

POZGEL araştırmaları kapsamında yurtdışındaki POZGEL’le ilgili çalışmalar incelendiğinde, POZGEL programlarının, sosyal-duygusal alanlarda gençleri geliştirerek, geleceğe ilişkin inançlarını artırmasının yanı sıra gençlerde maneviyat, yetkinlik, özgüveni güçlendirdiği (Catalano vd., 2004), olumlu davranışları artırırken riskli davranışları azalttığı (Catalano vd., 2002) saptanmıştır. Lerner ve arkadaşları (2009) 6 yıllık boylamsal çalışmalarında 4-H programında yer alan bireylerin yaşlılarına oranla daha erken cinsel yaşantı, alkolle sigara kullanım ve suça yönelik davranışları anlamlı olarak daha azdır. Dahası bu bireyler, programa katılmayanlara oranla fen, teknoloji, mühendislik ve matematik (STEM) alanlarına neredeyse iki kat daha ilgilidirler.

Genel olarak, POZGEL programlarının gençlerin davranışlarında olumlu değişikliklere yol açtığı (Lerner vd. 2005; Benson vd. 2006), çocukların sosyal becerilerini olumlu etkilediği, problemleri azalttığı, kendini tanımayı, okula bağlılığı, olumlu sosyal davranışları artırdığı belirlenmiştir (Durlak vd., 2010). Henderson ve arkadaşları (2007) ise POZGEL okul dışı uygulamalarına yönelik yaptıkları çalışmada bu programların bağımsızlık, arkadaş edinme ve akran ilişkileri geliştirme, olumlu uyum gibi yaşam becerilerinde etkili olduğunu bulgularken; yarı deneysel bir diğer çalışmada (Madsen vd., 2011); sorun çözme, okulda bir gruba ait hissetme, başkalarını önemseme gibi yaşam becerilerinde etkisinin olduğu raporlanmıştır. Morris (1996) 14-18 yaş arası gençlerle yaptığı çalışmada 4-H programına katılanlarda bu programın iletişim, başkalarıyla iyi geçinme, karar verme, öz-anlayış, grupla çalışabilme gibi yaşam becerilerinde olumlu etkisi olduğunu saptamıştır. Ayrıca

Armstrong'un (2010) oluşturduğu 4-H programına katılanların, katılmayanlara kıyasla planlama, organizasyon, sorumluluk alma, olumlu kararlar alma, iş hazırlığı, liderlik gibi alanlarda puan ortalamaları daha yüksek çıkmıştır.

POZGEL programlarının gençlerde kişisel etkililiği, okul başarısını artırmada ve riskli davranışları azaltmada (Campbell vd., 2013), öz-düzenlemede (Gavin vd., 2010), akademik başarıda (Lerner, 2005), bilişsel gelişimde, sağlıklı tercihler yapmada (Lerner ve Lerner, 2010), öfke yönetiminde (Jordaan vd., 2017), kişilerarası ilişkilerde, empati ve sosyal becerilerde (Peterson ve Seligman, 2004; Shek, Ma ve Sun, 2010), besleyici ilişkiler geliştirmede (Henderson vd. 2007), sorun ve çatışma çözme becerileriyle sorumluluk kazandırmada (Sun ve Steward, 2007), sorunlu davranışlarla başa çıkma ve yaşam doyumunda (Sun ve Shek, 2012), sosyal ve duygusal alanlardaki gelişimde (Youngblade vd., 2007) ve bu alandaki sorunları azaltmada, sosyalleşmede (Zarrett ve Lerner, 2008) olumlu etkileri vardır.

Türkiye’de POZGEL ile ilgili çalışmalara literatürde sınırlı sayıda rastlanmıştır. Kabakçı (2013) çalışmasında POZGEL’de önemli olan karakteri, Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) bağlamında ele almıştır. Çalışma sonucunda karakter güçleri geliştirmenin POZGEL ve okul PDR hizmetleri açısından elzem olduğunu vurgulamıştır. Özbay ise (2017) yaptığı çalışmada “POZGEL temelli yaşam becerileri eğitimi programı”nın bireylerin ilişki ve sosyal beceri düzeylerini anlamlı bir şekilde artırdığını raporlarken; Tomar, Büyüköztürk, Özbay ve arkadaşlarının (2016) üstün yetenekli çocuklarla yürüttükleri çalışmada ise 4-H modeli temel alınarak hazırlanan “POZGEL temelli Yaşam Becerileri Eğitim Programı” etkili bulunmasa da nitel verilerle gerçekleştirilen analiz sonucunda bazı yaşam becerilerini kazandırmada etkili olduğu saptanmıştır.

2.6. Riskli Davranışlar Bağlamında POZGEL

Gelişimsel varlıklar, olumlu sonuçların teşviki için sosyal ilişki türlerini, deneyimleri, ortam ve etkileşim kalıplarını kapsar (Benson, 2003). Bu varlıkların üç güçlü rolü vurgulanmıştır (Benson, Leffert, vd., 1998): koruma, geliştirme, dayanıklılık. Koruyucudur, çünkü gençlerin ne kadar çok varlıkları olursa; depresif veya intihara yatkınlık, şiddet, antisosyal davranışlar, okul problemleri sergileme ve yüksek riskli davranışlarda bulunma olasılıkları da o kadar düşük olur. İkincisi, geliştiricidir, çünkü daha çok gelişimsel varlık sergilemekte olan gençlerin ‘gelişmesi’ daha olasıdır. Yani akademik başarı, liderlik gösterme, başkalarına özen, ilgi gösterme ve yardım etmeye gönüllü olma olasılıkları daha yüksek olup, gelecekteki mutlulukları ve başarıları hakkında daha iyimser bir bakış açısına sahiptirler. Üçüncüsü ise, gelişimsel varlıkları yüksek olan bireyler, zorlayıcı durumlarda daha fazla dayanıklılık göstermektedirler.

Amacı gençlerin olumlu gelişimlerini sağlayan kaynakların kazandırılması ve güçlendirilmesi olan POZGEL (Kabakçı, 2013), pozitif psikoloji, sistem yaklaşımı ve sosyal ekolojik yaklaşıma yakın olup; bugüne kadar en çok deneysel olarak desteklenen modeli 5Cs (Competence-Yeterlilik, Confidence-Özgüven, Character-Karakter, Caring-Önemseme/Sosyal ilgi, Connection-İlişkiler) modelidir. Sonuçta, bir genç zaman içinde bu 5C’yi gösterdiğinde, karşılıklı yarar sağlayan kişi- kendine, aileye, topluma ve sivil topluma katkıda (Contribution-Altıncı C) bulunan bir birey olarak, istenilen yaşam yörüngesinde olması daha olası; ayrıca risk ve sorunlu davranış yörüngesinde bulunma olasılığı daha düşüktür (Lerner, Lerner, Almerigi vd., 2005). Gençlerin kendi gelişimleri için merkezi aktörler olarak görüldüğü bu yeni bütünsel popüler yaklaşımda, gençler toplum için problem değil, “kaynak” tır.

5C’nin de madde kullanımı ve güvenli olmayan cinsel davranışa karşı koruyucu bir rol oynadığı bulunmuştur (Donnellan, Trzesniewski, vd., 2005). Lerner, Lerner ve Phelps (2009) 6 yıl süren boylamsal çalışmalarında da programda yer alan bireylerde yer almayanlara göre erken cinsel deneyim, alkol ve sigara kullanımı ile suça yönelik davranışların anlamlı düzeyde az olduğu tespit edilmiştir.

POZGEL başlığı altındaki tüm yaklaşımlar, olumsuz yordayıcılara maruz kalanlar için koruyucu etkenler olarak hizmet eden olumlu özellikleri (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000), gelişimi besleyen faktörleri vurgular. Gelişimsel kaynakları ortaya çıkararak bu kaynakları artırma, risk içeren davranışların azalmasına da yol açmaktadır (Hamilton, Hamilton ve Pittman, 2004). POZGEL’in benlik saygısı (Donnellan vd., 2005) ve aile ile bağlantılar, pozitif akranlar ve pozitif toplum, mentorlar gibi bileşenleri (Scales vd., 2004, 2005) madde kullanımına ve güvenli olmayan sekse karşı koruyucu bir rol oynamaktadır. POZGEL’e dayalı birçok müdahale bireylerin duygusal ve sosyal becerilerini geliştirmeyi, pozitif sosyal davranışlarında artış sağlamayı ve bazı durumlarda da ev okul ya da yerel topluluktaki olumsuz davranışlarını azaltmayı başarmıştır (Catalano, Berglund, vd., 2002; Durlak ve Weissberg, 2007).

Etkileri incelenen POZGEL programlarının gençlerin davranışlarında olumlu farklılıklar sağladığı rapor edilmiştir. POZGEL yaklaşımları da, olumlu davranışı artırmada etkili olduğu kadar sorunlu davranışları da önlemekte ve bu davranışlarda olumlu gelişmelere yol açmaktadır (Catalano, Berglund vd., 2004). Bazı araştırmacılar POZGEL

müdahalelerinin gençlerin öz kontrolünü, kişilerarası becerilerini, problem çözme, akran ve yetişkin ilişkilerinin kalitesini, okula bağlılıklarını, akademik başarılarını geliştirmede başarılı olduğunu bulmuş; bir takım müdahalelerin de madde kullanımını, risk almayı ve sorunlu davranışları azalttığını saptamışlardır (Catalano vd., 2002; Tolan, Ross, vd., 2016).

Lise öğrencileriyle yapılan bir çalışmada da 4-H modeli çerçevesinde oluşturulan program, gençlerin yaşam becerilerini artırmasının yanı sıra mevcut anksiyete düzeylerini ve depresif semptomlarını azalttığı tespit edilmiştir (Holsen vd., 2017). Armstrong (2010) tarafından oluşturulan 4-H programına katılan bireylerin katılımcı olmayanlara göre plan yapma ve organizasyon, sorumluluk, olumlu kararlar alabilme, işe hazırlık, iletişim, liderlik gibi alanlarda puan düzeylerinin daha yüksek olduğu rapor edilmiştir. Catalano, Berglund ve arkadaşlarının (2004) incelediği 19 etkili POZGEL programı; kişilerarası becerilerde, akran-yetişkin ilişkilerinin kalitesinde, problem çözme, öz-denetim, öz-yeterlik, bilişsel yeterlilikler, eğitime bağlılık ve akademik başarıda ciddi gelişmeler de dâhil gençlerin davranışında olumlu değişikliklere yol açmıştır.

Gençliğin tehlikelerle dolu bir dönem, pek çok gencin de, başkalarına ve çevresine zarar vermeden önce düzeltilmesi gereken potansiyel sorunlar olarak görüldüğü önceki yaklaşımların yanı sıra; birçok koruyucu faktörü besleyen POZGEL yaklaşımında gençlerin, temel kaynakları olan olumlu ve güçlü yanlarına, gelecekteki potansiyellerine, yeteneklerine verilen desteğin doğal sonucu olarak riskli davranışlarda bulunmaları önlenir veya riskli davranışları azaltılır. POZGEL programları gençlerin bilişsel-sosyal-psikolojik-gelişimsel temel kaynaklarını ortaya çıkarmakta ve etkin olarak artırmakta, dolayısıyla riskli davranışları da azaltmaktadır (Hamilton vd., 2004). Bu kapsamda genç bireylerin yaşamlarındaki pozitif güçlü yanlar ve yetenekler, olumlu olmayan sağlıksız kısımlarını sağaltabilir.

POZGEL yaklaşımı, risk altındaki genç bireylerin, karşı karşıya kaldıkları güçlüklerin toplamından daha fazlası olduğunu, etkili bir tedavi için kullanılabilecek kapasiteleri, yetkinlikleri ve dayanıklılık kaynaklarına sahip olduklarını kabul eder (Butts vd., 2005). Ayrıca, bu yaklaşımın ekolojik vurgusu, müdahalelerin bireysel gençlerin ve ailelerinin özelliklerine saygılı ve duyarlı olma olasılığını artırır. Bu da müdahalelerin gençlik koşullarının gerçeklerini hesaba katma ve bunlara uyum sağlama olasılığının daha yüksek olduğu, böylece müdahalelerin anlamlı olma şansını artırdığı anlamına gelir. Genç bireyleri olumlu bir gelişim yörüngesine oturtmak olan temel amacı sayesinde gençler, potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmeye hazır olurlar ve karşılaşabilecekleri güçlüklerle karşı dirençli olurlar (National Research Council and Institute of Medicine, 2009).

POZGEL yaklaşımlarının risk altındaki gençlerle iyi sonuç vermesinin nedenlerinden biri, istismar ve ihmale maruz kalmış, bireysel-bağlamsal risklere katlanan gençlerin, sıkıştırılmış çocukluklar yaşamaları ve özerkliğe geçişlerini hızlandırmasıdır (Stein vd., 2011). Böyle bireylerin çocuklukları erken ve genellikle aniden sona erer, genç yaşta yetişkin sorumluluklarını üstlenirler. Karar alma sürecine katılımı teşvik edici programlar, sıkıştırılmış çocukluk ve hızlandırılmış özerklik yaşantıları olan bu genç nüfusa özerkliklerini, toplum yanlısı yollarla nasıl kullanacaklarını öğrenmeleri için desteklenecek imkânlar yaratır. Bu yaklaşımların, bu gençler için mevcut dayanıklılık kaynaklarını inşa etme potansiyeli vardır. Buna ek olarak, güçlü yönlerle yapılan vurgu, bu gençlerle yapılan çalışmalarda ağırlıklı bir biçimde risklere, sorunlara ve eksikliklere odaklanmaya da bir panzehir sağlar (Case, 2006). Dolayısıyla bu modelin; gençlerin olumlu, güçlü ve sağlıklı özellikler geliştirmelerinde ve topluma katkı sağlayan bireyler haline gelmelerinde oldukça faydalı olduğu görülmektedir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye’de sınırlı sayıda çalışmanın rastlandığı; çocuklar, gençler ve riskli davranışlarına yönelik popüler ve bütüncül alternatif bir yaklaşım olan POZGEL incelenmiştir. Tüm gençleri güçlü yanlara sahip olarak gören ve eksiklik bakış açısının yerini alan POZGEL; onların güçlü yanlarını, sosyal ve fiziksel ekolojilerinde mevcut olan gelişimsel değerlerle uyumlu hale getirerek tüm gençler için refah ve gelişimin mümkün olduğunu öne sürmektedir (Lerner, 2005).

Risk, eksiklik ve patoloji odaklı modeller; gençleri olumsuz olarak etiketlemek ve/veya olumsuz gençlik klişelerini körüklemek gibi kasıtsız olarak sorunun bir parçası haline gelebilir (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). POZGEL yaklaşımı ise iki temel güce sahiptir. İlki, güçlü yönlerle odaklandığı için, damgalayıcı yönü daha azdır. İkincisi gencin sadece gelişim sorunlarına odaklanmak yerine, bireyin gelişimine bakmada daha dengeli ve bütüncül bir yaklaşımı benimsemektedir (Shek, Siu ve Lee, 2007).

Müdahaleler ve programlar, sorunlu veya “risk altındaki” gençlerden oluşan küçük bir grubu hedefleme ve çabaları belirli sorunlu davranışları azaltmaya odaklama eğilimindedir. Ancak POZGEL yaklaşımına göre bir gencin şiddet ve herhangi bir riskli davranış sergilememesi, bağımlı olmaması, gencin üretken ve anlamlı bir yaşam sürme

yolunda olduğu anlamına gelmediğinden, programlarda gençlerin benzersiz, olumlu ve güçlü yanları da dikkate alınmalıdır.

Yaşanan problemlerle ve mutsuzlukla başa çıkmak, kaçış yerine yeni yollar bulmak ve problemlerin çözümü için olumlu olan özelliklerin, becerilerin, güçlü yönlerin keşfedilmesi, geliştirilmesi ve desteklenmesi gerekir. Gençler, kendi gelişimlerinde başlıca aktörler olup, POZGEL'i mümkün kılan ilişki türleri, topluluklar, bağlam ve ekolojiler oluşturmak için önemli ve yeterince kullanılmamış kaynaklardır. Tüm gençler doğal olarak olumlu bir şekilde büyüme-gelişme kapasitesine sahiptir. POZGEL, gençlerin var olan olumlu, güçlü yanlarını ve varlıklarını vurgulayan bu yapısıyla pek çok yenilikçi deneysel, teorik çalışma ve gelişimsel müdahalelere ilham vermiş ve vermeye devam etmektedir. Dolayısıyla POZGEL, gencin gelişimini tanımlama, açıklama ve optimize etme çabalarında araştırmacılar, uygulayıcılar ve politikacılar için bir rehber görevi görebilir. Bu bağlamda POZGEL yaklaşımının ve modellerinin ülkemizde yeni yetişen nesli ve gençleri ne kadar desteklediğini keşfetmek için araştırma ve danışmanlık sistemi geliştirilebilir.

Gelişen gençler arasında POZGEL'i korumak ve daha da teşvik etmek, sorunlu davranışlar gösteren gençlerin gelişiminde kaldıraç görevi görmesi için (Bowers, Geldhof vd., 2015) sinerjik olarak hareket edilerek, olumlu akran kültürünü teşvik amaçlı gençlik gelişiminden sorumlu paydaşlar işbirliği içerisinde olarak; gençler, aileler, okullar, okul dışı programlar arasında köprüler kurulabilir, gençler doğal ve sosyal yaşama yönlendirilebilir. POZGEL düzeyi yüksek olan gençlerin ailelerine, okullarına ve topluma olumlu katkılarda bulunma olasılıkları daha yüksektir (Damon, 2004; Lerner, 2004). Bundan dolayı akranlar, aileler, okullar ve toplumda yankılanması için gençlerde güçlü yanlar oluşturulabilir, güçlü yanları ön plana çıkarılarak yaşam becerileri geliştirilebilir.

Fon önceliği genellikle bilim (Science), teknoloji (Technology), mühendislik (Engineering) ve matematik (Maths) (STEM) başarısını hedeflemektedir. STEM birçok alanda başarı için gerekli olsada POZGEL perspektifinden başarının tanımı daha geniştir. Etkili paydaşlar arasında bağlantı kurmanın ve gençlik sorunlarına ilişkin farkındalığı POZGEL perspektifinde artırmanın politika öncelikleri içerisinde olması fayda sağlayacaktır.

Alanyazında POZGEL bağlamında yapılan araştırma bulgularından hareketle olumlu gençlik gelişimini sürdürmek veya geliştirmek için uygulayıcılar, gençlerin yaşam becerilerine, sahip oldukları güç kaynaklarına odaklanabilir. POZGEL'i teşvik etmek için mevcut olumlu ilişkilerden yararlanmak ve sorunlu davranışlar gösteren gençlerin gelişimi için bu ilişkiler kullanılarak, gençlik gelişiminin gerçekleştiği okul, aile, akran, toplum gibi çeşitli ortamların sürece dâhil olması sağlanabilir. Program, gerçek dünya ortamlarında uygulanabilir, sürdürülebilir, güç yetebilir, belirli sonuçları başarabilecek şekilde olmalıdır. Bir sorunun üstesinden gelmek veya tedavi etmek, sorunu önlemeye yönelik önlemlerden daha fazla çaba, emek ve masraf gerektireceğinden, bir sorunu ortaya çıkmadan önlemek, olası sorunlardan kaynaklanan hasarı ortadan kaldırmaya da yardımcı olacaktır. POZGEL'in önleme programlarına entegre edilmesiyle, gençlerle toplumun geleceği için tehlikeye yaratan riskli davranışlara karşı maksimum koruma sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Armstrong, W. A. (2010). Life skills development of youth participants in 4-H clubs and camping, Doctoral dissertation, University of Florida.
2. Aslan, S. (2014). Gençliğin pozitif gelişimi. ABD Illinois eyaleti örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 80-101.
3. Astroth, K. A., & Haynes, G. W. (2002). More than Cows & Cooking: Newest Research Shows the Impact of 4-H. *Journal of Extension*, 40(4), n4.
4. Benson, P. L. (2003). Developmental assets and asset-building community: Conceptual and empirical foundations. In R. M. Lerner & P. L. Benson (Eds.), *Developmental assets and asset-building communities: Implications for research, policy, and practice* (pp. 19-43). New York: Kluwer Academic/Plenum Press.
5. Benson, P. L., Leffert, N., Scales, P. C. & Blyth, D. A. (1998) Beyond the 'village' rhetoric: creating healthy communities for children and adolescents, *Applied Developmental Science*, 2(3), 138 – 159. https://doi.org/10.1207/s1532480xads0203_3

6. Benson, P. L., Scales, P. C., Hamilton, S. F., & Sems, A., Jr., (2006). Positive youth development: Theory, research, and applications. In R. M. Lerner (Ed.), *Handbook of child psychology. Theoretical models of human development* (6th ed., Vol. 1, pp. 894–941). Hoboken, NJ: Wiley.
7. Bowers, E. P., Geldhof, G. J., Johnson, S. K., Hilliard, L. J., Hershberg, R. M., Lerner, J. V., & Lerner, R. M. (Eds.). (2015). *Promoting positive youth development: Lessons from the 4-H study*. Springer.
8. Bowers, E. P., Li, Y., Kiely, M. K., Brittan, A., Lerner, J. V., & Lerner, R. M. (2010). The five Cs model of positive youth development: A longitudinal analysis of confirmatory factor structure and measurement invariance. *Journal of youth and adolescence*, 39(7), 720-735. <https://doi.org/10.1007/s10964-010-9530-9>
9. Brandtstädter, J. (1998). Action perspectives on human development. In W. Damon (Editor-in-Chief) & R. M. Lerner (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 1. Theoretical models of human development* (5th ed., pp. 807–863). New York: Wiley.
10. Bronfenbrenner, U. (1999) *Environments in developmental perspective: theoretical and operational models*, in: S. L. Friedman & T. D. Wachs (Eds) *Measuring environment across the life span. Emerging methods and concepts* (Washington, American Psychological Association), 3–28.
11. Butts, J., Mayer, S., & Ruth, G. (2005). *Focusing juvenile justice on positive youth development*. Chicago, IL: Chapin Hall Center for Children at the University of Chicago.
12. Campbell, D., Trzesniewski, K., Nathaniel, K.C., Enfield, R. P. & Erbstein, N. (2013). Positive youth development Merits State Investment. *California Agriculture*, 67(1), 38-46. <https://doi.org/10.3733/ca.v067n01p38>
13. Case, S. (2006). Young people ‘at risk’ of what? Challenging risk-focused early intervention as crime prevention. *Youth Justice*, 6, 171–179. <https://doi.org/10.1177/1473225406069491>
14. Catalano, R.F., Hawkins, J.D., Berglund, M.L., Pollard, J.A. & Arthur, M.W. (2002). Prevention science and positive youth development. Competitive or cooperative frameworks? *Journal of Adolescent Health*, (31), 230-239. [https://doi.org/10.1016/S1054-139X\(02\)00496-2](https://doi.org/10.1016/S1054-139X(02)00496-2)
15. Catalano, R. F., Berglund, M. L., Ryan, J. A., Lonczak, H. S., & Hawkins, J. D. (2004). Positive youth development in the United States: Research findings on evaluations of positive youth development programs. *The annals of the American academy of political and social science*, 591(1), 98-124. <https://doi.org/10.1177/0002716203260102>
16. Collaborative for Academic, Social, Emotional Learning. (2003). *Safe and sound: An educational leader's guide to evidence-based social and emotional learning programs*. Chicago, IL: Author.
17. Damon, W. (2004). What is positive youth development? *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591, 13-24. <https://doi.org/10.1177/0002716203260092>
18. Donnellan, M. B., Trzesniewski, K. H., Robins, R. W., Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2005). Low self-esteem is related to aggression, antisocial behavior, and delinquency. *Psychological Science*, 16, 328–335. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2005.01535.x>
19. Durlak, J. A., Taylor, R. D., Kawashima, K., Pachan, M. K., DuPre, E. P., Celio, C. I., ... & Weissberg, R. P. (2007). Effects of positive youth development programs on school, family, and community systems. *American journal of community psychology*, 39(3), 269-286. <https://doi.org/10.1007/s10464-007-9112-5>
20. Durlak, J.A & Weissberg, R. P. (2007). *The impact of after school programs that promote personal and social skills*. Chicago: Collaborative for academic, Social and Emotional Learning.
21. Durlak, J.A., Weissberg, R.P. & Pachan, M.K. (2010). A meta-analysis of afterschool programs that seek to promote personal and social skills in children and adolescents. *American Journal of Community Psychology*, 45(3), 294-309. <https://doi.org/10.1007/s10464-010-9300-6>
22. Gavin, L.E., Catalano, R.F., David-Ferdon, C., Gloppen, K. M. & Markham, C.M. (2010). A review of positive youth development programs that promote adolescent sexual and reproductive health. *Journal of Adolescents Health*, 46(3), 75-91. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2009.11.215>
23. Hamilton, S. F., Hamilton, M. A., & Pittman, K. (2004). Principles for youth development. *The youth development handbook: Coming of age in American communities*, 2, 3-22. <https://doi.org/10.4135/9781452232560.n1>

- 24.Hazel, C. E. (2016). *Empowered learning in secondary schools: Promoting positive youth development through a multitiered system of supports*. American Psychological Association.
- 25.Henderson, K.A., Whitaker, L.S., Bialeschki, M.D., Scanlin, M.M. & Thurber, C. (2007). Parental perceptions of youth development outcomes. *Journal of Family Issues*, 28(8), 987-1007. <https://doi.org/10.1177/0192513X07301428>
- 26.Holsen, I., Geldhof, J., Larsen, T., Aardal, E. (2017). The five Cs of positive youth development in Norway: Assessment and associations with positive and negative outcomes. *International Journal of Behavioral Development*, 41(5), 559-569. <https://doi.org/10.1177/0165025416645668>
- 27.http://actforyouth.net/youth_development/development/research.cfm Erişim tarihi: 29.08.2021
- 28.Jordaan, J., Beukes, R., & Esterhuyse, K. (2018). The development and evaluation of a life skills programme for young adult offenders. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 62(10), 3077-3096. <https://doi.org/10.1177/0306624X17737682>
- 29.Kabakçı, Ö.F. (2013). *Karakter güçleri açısından pozitif genç gelişiminin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- 30.Kreikemeier, J. M. (2015). *A study of life skills from traditional and afterschool 4H participants*, Master These, University of Nebraska, Lincoln.
- 31.Larson, R. W. (2000). Toward a psychology of positive youth development. *American Psychologist*, 55(1), 170–183. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.170>
- 32.Larson, R. W., Richards, M. H., Moneta, G., Holmbeck, G., & Duckett, E. (1996). Changes in adolescents' daily interactions with their families from ages 10 to 18: Disengagement and transformation. *Developmental Psychology*, 32(4), 744–754. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.32.4.744>
- 33.Leffert, N. (1996). *Making the Case: Measuring the Impact of Youth Development Programs*.
- 34.Lerner, R. M. (2005). *Promoting positive youth development: Theoretical and empirical bases*. In White paper prepared for the workshop on the science of adolescent health and development, national research council/institute of medicine. Washington, DC: National Academies of Science.
- 35.Lerner, R. M. (2004). *Liberty: Thriving and civic engagement among America's youth*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- 36.Lerner, R. M., Albert, A.E., Anderson, P.M. and Dowling, E. M. (2006). On making humans human: Spirituality and the promotion of positive youth development. E.C. Roehlkepartain, P.E. King, L. Wagener and P.L. Benson (Ed.). *The handbook of spiritual development in childhood and adolescence*, (s.60-72). CA: Thousand Oaks.
- 37.Lerner, R. M., & Benson, P. L. (Eds.). (2003). *Developmental assets and asset-building communities: Implications for research, policy, and practice*. New York: Kluwer/Plenum.
- 38.Lerner, R. M., Brown, J. D., & Kier, C. (2005). *Adolescence: Development, diversity, context, and application* (Canadian Ed.). Toronto: Pearson.
- 39.Lerner, R. M., & Lerner, J. V. (2013). *The positive development of youth: Comprehensive findings from the 4-H study of positive youth development*. National 4-H Council.
- 40.Lerner, R.M. and Lerner, J.V. (2010). *The positive development of youth. Report of the findings from the first seven years of the 4h study of positive youth development*. ABD: Tufts University. Retrieved from <https://ase.tufts.edu/iaryd>.
- 41.Lerner, R. M., Lerner, J. V., Almerigi, J., Theokas, C., Phelps, E., Gestsdottir, S., et al. (2005). Positive youth development, participation in community youth development programs, and community contributions of fifth grade adolescents: Findings from the first wave of the 4-H Study of Positive Youth Development. *Journal of Early Adolescence*, 25(1), 17–71. <https://doi.org/10.1177/0272431604272461>
- 42.Lerner, R. M., Lerner, J. V., Phelps, E. (2009). *Report of the findings from the first seven years of the 4-H study of positive youth development*. Medford, MA: Institute for Applied Research in Youth Development.

43. Lewin-Bizan, S., Bowers, E. P., & Lerner, R. M. (2010). One good thing leads to another: Cascades of positive youth development among American adolescents. *Development and psychopathology*, 22(4), 759-770. <https://doi.org/10.1017/S0954579410000441>
44. Madsen, K.A., Hicks, K. & Thompson, H. (2011). Physical activity and positive youth development: Impact of a school based program. *American School Health Association*, 81(8), 462-470. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2011.00615.x>
45. Morris, J.C. (1996). *Self-perceived youth leadership life skills development among Iowa 4H members. (Retrospective theses and dissertations)*. Iowa State University, Ames, Iowa.
46. National Research Council and Institute of Medicine. (2009). *Preventing mental, emotional, and behavioral disorders among young people: Progress and possibilities. Committee on Prevention of Mental Disorders and Substance Abuse Among Children, Youth, and Young Adults: Research Advances and Promising Interventions*. M. E. O'Connell, T. Boat, & K. E. Warner (Eds.). Board on Children, Youth, and Families, Division of Behavioral and Social Sciences and Education. Washington, DC: The National Academies Press.
47. Özbay, G. (2017). *Pozitif genç gelişimi temelli sınıf rehberliği programının ilkökul öğrencilerinin yaşam becerilerine etkisi (Doktora tezi)*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
48. Özbay, Y. (2013). Pozitif genç gelişimi. *Eğitimci Dergisi*, 21.
49. Park, N. (2009). Building strengths of character: Keys to positive youth development. *Reclaiming Children and Youth*, 18(2), 42.
50. Peterson, C. & Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues. A handbook and classification*. N.Y: Oxford University Press.
51. Phelps, E., Balsano, A. B., Fay, K., Peltz, J. S., Zimmerman, S. M., Lerner, R. M., & Lerner, J. V. (2007). Nuances in early adolescent development trajectories of positive and problematic=risk behaviors: Findings from the 4-H study of positive youth development. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 16, 473–496. <https://doi.org/10.1016/j.chc.2006.11.006>
52. Pittman, K. (1999). Youth Today: The Power of Engagement. Forum for Youth Investment.
53. Pittman, K., Irby, M., & Ferber, T. (2001). Unfinished business: Further reflections on a decade of promoting youth development. In P. L. Benson & K. J. Pittman (Eds.), *Trends in youth development: Visions, realities and challenges* (pp. 4–50). Norwell, MA: Kluwer.
54. Rhodes, J. E., & Roffman, J. G. (2003). Nonparental adults as developmental assets in the lives of youth. In R. M. Lerner & P. L. Benson (Eds.), *Developmental assets and asset-building communities: Implications for research, policy, and practice* (pp. 195–212). Boston: Kluwer Academic.
55. Roth, J., & Brooks-Gunn, J. (2003). What exactly is a youth development program? Answers from research and practice. *Applied Developmental Science*, 7(2), 94–111. https://doi.org/10.1207/S1532480XADS0702_6
56. Scales, P. C., Benson, P. L., Roehlkepartain, E. C., Hintz, N. R., Sullivan, T. K., & Mannes, M. (2004). The role of parental status and child age in the engagement of children and youth with adults outside their families. *Journal of Family Issues*, 25, 735–760. <https://doi.org/10.1177/0192513X03259139>
57. Scales, P. C., Foster, K. C., Mannes, M., Horst, M. A., Pinto, K. C., & Rutherford, A. (2005). School-business partnerships, developmental assets, and positive outcomes among urban high school students: A mixed-methods study. *Urban Education*, 40, 144–189. <https://doi.org/10.1177/0042085904272746>
58. Scarbrough, S. (2013). Positive Youth Development and Substance Use in Emerging Adults. *McNair Scholars Research Journal*, 9(1), 12.
59. Seligman, M.E.P. (2002). *Positive psychology, positive prevention, and positive therapy*. In C. R. Snyder & S. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology*. New York: Oxford University Press.
60. Seligman, M. E. (1998). What is the good life. *APA Monitor*, 29(10), 2. <https://doi.org/10.1037/e530012010-002>
61. Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology. *American Psychologist*, 55(1), 5–14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>

62. Shek, D.T., Ma, C. & Sun, R.C. (2010). Evaluation of a Positive Youth Development Program for Adolescents with Greater Psychosocial Needs: Integrated views of Program Implementers. *Scientific World Journal*, 10(1), 890–900. <https://doi.org/10.1100/tsw.2010.160>
63. Shek, D. T. L., Siu, A. M. H., & Lee, T. Y. (2007). The Chinese positive youth development scale: A validation study. *Research on Social Work Practice*, 12(3), 380–391. <https://doi.org/10.1177/1049731506296196>
64. Smith, E.P., Faulk, M. & Sizer, M. A. (2013). Exploring the meso-system: the roles of community, family and peers in adolescent delinquency and positive youth development. *Youth and Society*, 48(3), 318-343. <https://doi.org/10.1177/0044118X13491581>
65. Stein, M., Ward, H., & Courtney, M. (2011). ‘Editorial: International perspectives on young people’s transitions from care to adulthood’. *Children and Youth Services Review*, 33(12), 2409–2411. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.08.012>
66. Sun, R.C.F. & Shek, D.T.L. (2012). Positive youth development, life satisfaction and problem behavior among Chinese adolescents in Hong Kong. *Social Indicators Research*, 105(3), 541-559. <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9786-9>
67. Sun, J. & Stewart, D. (2007). Age and gender effects on resilience in children and adolescents. *International Journal of Mental Health Promotion*, 9(4), 16-56. <https://doi.org/10.1080/14623730.2007.9721845>
68. Teipel, K. (2002). Minnesota adolescent health action plan. Community programs to promote youth development. Washington, DC: National Academy Press.
69. Tolan, P., Ross, K., Arkin, N., Godine, N., & Clark, E. (2016). Toward an integrated approach to positive development. *Applied Developmental Science*, 20, 214– 236. <https://doi.org/10.1080/10888691.2016.1146080>
70. Tomar, İ.H., Büyüköztürk, Ş., Özbay, Y., Eşici, H., Aydoğan, D., Ayaz, A., Çalışkan, M. ve Demir, Ö. O. (2016). Üstün yetenekli çocuklara yönelik pozitif genç gelişimi temelli yaşam becerileri eğitim programının geliştirilmesi, 115K458 TÜBİTAK SOBAG Projesi.
71. Weissberg, R. P., Kumpfer, K. L., & Seligman, M. E. (2003). *Prevention that works for children and youth: An introduction* (Vol. 58, No. 6-7, 425-432). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.58.6-7.425>
72. Wright, P. & Weidong, L. (2009) Exploring the relevance of positive youth development in urban physical education. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 14(3), 241-251. <https://doi.org/10.1080/17408980801974978>
73. Youngblade, L. M., Theokas, C., Schulenberg, J.C., Huang, I.C. & Novak, M. (2007). Risk and promotive factors in families, schools and communities: A contextual model of positive youth development in adolescence. *Pediatrics*, 119(1), 47-53. <https://doi.org/10.1542/peds.2006-2089H>
74. Zarrett, N., & Lerner, R. M. (2008). Ways to promote the positive development of children and youth. *Child Trends*, 11(1), 1-5. <https://doi.org/10.1037/e456902008-001>
75. 4H Organization, (2014). Resmi Web Sitesi. www.4-H.org. Erişim tarihi: 29.08.2021